

»είκνη τή στιγμή στο πρόσωπό του— και μαθαίνει
»τό γέμισμα του τουφεκιού σε δώδεκα χρόνους.

»Θά γελοῦσες με τὸν ἄγριο μορφοσμοῦ του, δ-
»ταν κάμει πὸς δαγκάνει τὸ φυσέκι.

»Σύνθηθα οἱ μητέρες τρομάζουν ὅταν βλέπουν
»τὰ παιδιὰ τους νᾶχουν πολεμικὰ ψυχόρμητα. Ἡ
»γυναικίᾳ σου ὅμως δὲν εἶναι ἀπ' ἐκεῖνες, λοχαγέ
»μου. Ὁ Γιόκας σου θᾶναι γενναῖος, εἶμαι βέβαιη
»καὶ περήφανη, κ' ἔχω μιὰ γλυκεῖα ἐλπίδα, βλέ-
»ποντάς τον νὰ μιμνῆται τὸν πατέρα του καὶ νὰ
»δοσολεύει γιὰ τὴν πατρίδα».

III

Μ' ἓνα νόημα ὁ Αὐτοκράτορας διάκοψε τὴν ἀ-
»νάγνωση, σηκώθηκε ὀρθός, καὶ—ὡ βίξανο—συλλοι-
»ζεται τὸ γιό του, τὸ κρυμμένο τὸ παιδί, πού δὲ θά
»τὸν ξαναῖδῃ πιά. Βαδίζει μὲ μεγάλα βήματα, μὲ
»τὰ χέρια κλειδωμένα πίσου καὶ μὲ τὸ κεφάλι χαμηλά.

Τὶ τὸν ἔκαμαν στὴ Βιέννη τὸ βασιλιά τῆς Ρώ-
»μης; δὲν τὸ ᾔξερε. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ θυμηθῇ τὸ
»φτωχὸ παιδί πού ἔλαιγε κρεμασμένο ἀπ' τὸ λαι-
»μὸ τοῦ σεβαστοῦ Μεννεβῆλ καὶ φώναζε «Μαμά,
»Κιού» ὅταν εἰδῶσαν τοὺς μοναδικούς του φίλους πού
»εἶχαν ἔρθει ἀπ' τὴ Γαλλία.

Ὁ Ὀμεαρᾶ σ' αὐτὴ τὴ φριχτὴ ὀδύνη μένει ἄ-
»φανος, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του.
»Ἄλλ' ὁ Αὐτοκράτορας ξανακάθεται καὶ τοῦ λέει:
»ἔξαιουθεῖστε, καὶ ἔξαιουθεῖστε ὁ Ἰρλανδός.

»Ἐβῶ ἀπ' ὄξω τὸ γράμμα πού θά μοῦ ἀναγ-
»γείλῃς ὅτι οἱ ἀνώτεροί σου σοῦ ὑποσκέθηκαν πὸς
»μ' ἓνα χρόνο—ἄλλοῖμονο ἓνας χρόνος ἀκόμα! θά
»γυρίσῃς μὲ βαθμὸ ταχυματᾶρη. Ἀπὸ τὴν ὥρα ὁ γιός
»σου μαθαίνει ἀπ' τὸ γέρο Τόμ τὰ σημάδια πού
»θᾶχῃ ἢ καινούργια ἢ στυλὴ σου.

»Ἐσύ, ἀγαπημένε μου Παῦλο, πού εἶσαι τόσο
»πικρὸς καὶ τόσο ἀνοιχτόκαρδος νὰ, πού με γράφεις,
»πὸς ἀπὸ τὴν θεωρῆς τὸν ἑαυτὸ σου εὐτυχῆ πού
»ἢ οἰκογενεῖα σου σὲ κομμάτι θ' ἀποχαιρετήσῃ τὴ
»πρώτῃα. Πιστεύω λοιπὸν νὰ σέξω στὰ ἐρχόμενα
»Χριστοῦγεννα.

»Ἐχω ὅμως μιὰ μεγάλη ἀνησυχία πάντοτε. Φο-
»βούμαι μὴ σὲ βλάψῃ ὁ μολυσμένος ἀέρας τοῦ νη-
»σιοῦ, καὶ ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι του.

»Θὰ προσευκηθῶ γιὰ τένα ἀπόψε καὶ θά βάλω
»καὶ τὸν ἀγαπημένο σου τὸ μικρὸ νὰ προσευκηθῇ κι'
»αὐτὸς γιὰ τὸν ἔξοχο πατέρα του.

»Τὸ παιδάκι πού γεννήθηκε ἀπόψε στὴ Βηθλέμ
»ἢ ἀκούσῃ τὰ παιδιὰ τὰ συνομήλικά του.

στοὺς ἀνθρώπους. Δὲν τὸ ξέρεις τάχα, ὅτι σὲ τέ-
»τοια ζητήματα ὁ λόγος πού δόθηκε μιὰ φορὰ εἶναι
»καὶ πρᾶμα τελειωμένο; Πὸς μπορῶ ἐγὼ τώρα ν'
»ἀρνηθῶ τὸ λόγο μου; Ποιὸς ἄμα τ' ἀκούσῃ, ὅτι δὲ
»θελῆσα νὰ κάμω κείνο, πού ὑποσκέθηκα μὲ ὄρα, δὲ
»θὰ μὲ κατηγορήσῃ; δὲ θὰ μὲ πῆ κι ἄτιμο;

ΠΑΥΛ. Τὰ λὲς ὅπως θέλεις, ὄχι: ὅμως καὶ κα-
»ταπὼς εἶναι σωστό.

ΝΙΚ. Τὸ φαντάζεσαι: μὰ ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ εἶναι
»καὶ τᾶλλο. Ὁ Στέφανος κ' ἢ κόρη μου στὰ μάτια
»τοῦ κόσμου καὶ στὴ συνείδησή μου εἶναι ἀρραβωνια-
»σμένοι ἀπὸ τὴν ὥρα, πού γεννήθηκαν: ὁ ἀρραβῶνας
»ἔγινε πῶς ἱερός, ἔγινε γάμος ἀπὸ τὴ στιγμή, πού ὁ
»φίλος μου, ἐνῶ εἶχε τὸ θάνατο μέσα του, μοῦ τὸ ζή-
»τησε γιὰ τελευταῖα χάρη.

ΠΑΥΛ. Σέβουμαι τὸν ὄρα σου, τίς ἰδέες σου,
»τὴν ἀφοσίωσή σου στὴ θέληση τοῦ πεθαμένου φίλου
»σου. Μὰ τί θέλεις νὰ κάμω κ' ἐγὼ τώρα πού ὁ κό-
»σμος ἄρχισε νὰ μὲ δαχτυλοδείχῃ ἐξαιτίας τῆς κό-
»ρης μου; Ἐσύ ὁ ἴδιος δὲ μοῦ τὸ εἶπες, ὅτι τὰ πρᾶ-
»ματα προχώρησαν παραπολύ;

ΝΙΚ. Γι' αὐτὸ φταῖς μονάχα ἐσύ.

ΠΑΥΛ. Νικήτα!...

ΝΙΚ. Ἐχεις δίκιο νὰ νοιώθῃς τόσο πόνος: μὰ

»Ὁ Ντίκ κ' ἐγὼ θά προσευκηθῶμε μ' ὄλο τὸ
»ζῆλο τῆς χριστιανικῆς μας καρδίας γιὰ νὰ γυρίσῃς
»γερός στὴν ἀγκαλιὰ μας.

»Καὶ θά προσευκηθῶμε ἀκόμα, γιὰ ὄλους ἐκεί-
»νους πού βρίσκονται αὐτοῦ κάτω καὶ τοὺς βασανί-
»ζει, καθὼς εἶναι, τὸ φαρμακωμένο κλίμα τοῦ νησιοῦ.

»Καὶ γιὰ κείνον ἀκόμα, μάλιστα,—μ' ὄλο τὸ
»κακὸ πού ἔκαμε στὴν Ἀγγλία,—αὐτὴν τὴν ἡμέ-
»ρα, πού γεννήθηκε ὁ Λυτρωτὴς τοῦ Κόσμου, καὶ
»ἠρωστοῦμε νὰ συχωρῶμε ὄλους τοὺς ὀχτροὺς μας,
»καὶ γιὰ κείνον, καὶ γιὰ τὸν αἰχμάλωτο τῆς Ἀ-
»ργίας Ἐλένης θά προσευκηθῶμε».

Ὁ ἀναγνώστης καὶ πάλι εἰδὼ ἔπαψε. Ἐβῶ τὸ
»μῖσος πού τρέφει κάθε Ἀγγλικὴ καρδιά γιὰ τὸ Να-
»πολέοντα, ἀλλὰ ὁ Αὐτοκράτορας τοῦ λέει μὲ σου-
»φρωμένα φρύδια:

— Ἐπειτα;

»Πίστεψέ με, ἀγαπητέ μου Παῦλο. Ἄν εὔχου-
»μαι καὶ συχωρῶ, δὲν τὸ κάμω μόνο γιὰτὶ μᾶς τὸ
»ὑπαγορεύει τὸ Παιδί πού προσκυνήσανε σήμερα οἱ
»βασιλιάδες καὶ οἱ πιστικοί.

»Ὅχι, αὐτὸν τὸν αἰχμάλωτο τότε συλλογίστηκα
»πολλὲς φορὲς.

»Ἡ δόξα του, τὸ μεγαλεῖο του, ἢ πτώση του,
»ἢ μεγαλοφυῖα του, δὲν εἶναι τίποτε, πίστεψέ με,
»στὴν ἀπειρη λύπη πού μοῦ προξενεῖ ἢ τὴν τύχη αὐτου-
»νοῦ τοῦ δυστυχισμένου. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ μας
»νεύτυχία μοῦ γεννήθηκε αὐτὸ τὸ ψυχόρμητο νὰ
»σπλαχνίζουμαι εἰλικρινὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.

»Σκέβουμαι τὴν Αὐστριακὴ καὶ τὸ μικρὸ τὸ βα-
»σιλιά τῆς Ρώμης

»Γιὰ τὴ γυναικίᾳ του, εἶναι νεκρός, ἐνῶ ἀκόμα
»ζῆ, καὶ θέλουν νὰ τὸν ἀποξενώσουν κι ἀπὸ τὸ
»παιδί του καὶ νὰ τὸ κάμουν νὰ τὸν μισήσῃ.

»Καμιά λύπη δὲν εἶναι τόσο σκληρὴ. Καμιά!

»Αὐτὴν τὴν εὐτυχία πού ἔχεις ἐσύ, πού ἀνα-
»δείχτηκες μὲ τὴν ἰκανότητά σου, ἀπλὸς ὄντας
»πρὶν, ἓνα γιὸ πού ἀνθερέφτηκε ἀπ' τὴ μητέρα του
»μὲ μητρικὴ ἀγάπη, αὐτὴν τὴν εὐτυχία, λέω, ὁ
»πατέρας αὐτὸς τὴ στερήθηκε.

»Νὰ τὸν βασανίζου ἐτσι, ἀληθινὰ, εἶναι φριχτό.

»ὦ! τί ὀδύνη εἶναι αὐτὴ! νὰ μὴ ξέρῃ τίποτα
»γιὰ τὸ μοναχογιό του!

»Γι' αὐτὸν τὸ δυστυχῆ θά προσευκηθῇ τὸ παι-
»δί μας».

IV

Φτάνει! εἶπε μιὰ αὐστηρὴ φωνή.

δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀλλιῶς.

ΠΑΥΛ. Κι ἂν δὲ θέλῃ ὁ Στέφανος νὰ συμμορ-
»φωθῇ μὲ τὴ θέληση τοῦ πατέρα του;

ΝΙΚ. Ὁ θελήσῃ τὸν ξέρω καλά: εἶναι τόσο
»σεβαστὴ γι' αὐτὸν ἢ θύμηση τοῦ πατέρα του, πού
»μῆτε θά τὸ σκεφτῇ κἂν νὰ πῆ ὄχι.

ΠΑΥΛ. Μὰ τὸν φαντάζεσαι τόσο ἄτιμο, πού
»νὰ μὴ συλλογίστῃ καὶ πῶς ὑποχρέωση ἔχει μπροστὰ
»στὴν Ἐένη, σ' ἐμένα, μπροστὰ σ' ὄλο τὸν κόσμον;
»Ἐσύ ὁ ἴδιος θά θελήσῃς νὰ δώσῃς τὴν κόρη σου σ'
»ἓνα τέτοιον ἄνθρωπο.

ΝΙΚ. Σωστό αὐτὸ πού λὲς, μὰ ἔτσι πρέπει νὰ
»γίνῃ.

ΠΑΥΛ. Ὅχι!

ΝΙΚ. Εἶναι καὶ κάτι ἄλλο πῶς σοβαρὸ, πού μὲ
»ἀναγκάζει νὰ ἐπιμένω τόσο σ' ὅ,τι ὀρίστηκα πὸς θά
»τὸ κάμω. Μὴ θελήσῃς μὲ τὴν ἀρνήσή σου νὰ φανε-
»ρώσω μυστικὸ, πού τόσα χρόνια δὲν τὸ εἶπα καὶ πού
»θὰ τὸ λησμονήσαν ὅσοι τὸ ᾔξεραν ὕστερ' ἀπὸ τὸσον
»καιρὸ.

ΠΑΥΛ. Δικαιολογίες δλ'αὐτά, δικαιολογίες!

ΝΙΚ. Ἀφοῦ θέλῃς μὲ τὴν ἐπιμονή σου νὰ τ' ἀ-
»κούσῃς, ἀκούσε το... Ὁ πατέρας τοῦ Στέφανου σκο-
»τώθηκε ἐξαιτίας... τῆς γυναικῆς σου!

Ὁ Ὀμεαρᾶ μ' ἀναφυλλητὸ καὶ τρέμοντας στα-
»μάτησε.

Μὲ τοὺς ἀγκῶνας, στὰ γόνατα, χαμηλώνοντας
»τὸ μέτωπο, καὶ μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπησμένο στὰ
»χέρια ὁ Αὐτοκράτορας εἶναι κατάκαρδα συγκινημένος
»ἀπὸ τὴν ἀγάπη πού τοῦ προξένησε ὁ ἄγνωστος αὐ-
»τὸς στρατιώτης.

Ἡ καρδιά του ραγίστηκε ἀπὸ μιὰ θανάσιμη
»λύπη.

«Ὁ γιός του, λέει μέσα του, τὸν ἀγαπᾷ καὶ
»ἢ γυναικίᾳ του εἶναι πιστὴ!»

Ὁ μέγας αἰχμάλωτος ἔφτασε στὸ ἔσχατο τῆς
»ἀπελπισίας.

Καὶ τότε, ἀπότομα, γιὰ νὰ μὴ παρατηρηθῇ ἢ
»ταραχῇ του, πού εἶταν ἀνάξια γιὰ ἓνα ἥρωα, ἔ-
»καμε νόημα μὲ τὸνα χέρι στὸ γιάτρο νὰ πάψῃ καὶ
»νὰ τραβηχθῇ.

Κ' ἔτσι κανένας δὲν εἶδε τὸ Ναπολέοντα νὰ
»κλαίῃ.

ΑΡΤΩ ΠΡΟΓΓΑ

ΤΟΥ ΠΑΛΛΗ

ὦ σου τὴ διάνοια,
»τὴν ἀναρρούσα,
»τὴ μοσκοβολούσα
»σου τὴ διάνοια,
»πού μὲ περιφάνεια
»οὐράνια
»τὸ ἀγλαὸ
»τὸ μέτωπό σου στεφανώνει
»ὦ!
»Λιγώνει ὁ νοῦς λιγώνει
»ὄαν ξεφαντώνει
»στὶς φαρδιές
»μελωδιές
»τῆς λύρας τοῦ Ὀμήρου
»πού γύρου χύνει
»καὶ πίνει

ἀπ' τὶς λάβρες
»λογοανάδρες
»τοῦ Θουκυδίδου
»πού μᾶς ξαναβίδει.
»Καὶ τὴν καρδιά σου!
»ὦ τὴν ἐητάχαρη καρδιά σου
»πού καθρεφτίζεται
»στὰ βλέμματά σου
»κι ἀντιφεγγίζεται
»περίλαμπρη στὰ ἐργατά σου.
»Γεῖά σου!

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΠΑΥΛ. Τὸ ξέρω! τὸ ξέρω!

ΝΙΚ. Τὸ ξέρεις;... ἐσύ;...κι αὐτὸ δὲ σὲ κά-
»νει νὰ μὴ θέλῃς τὸ γάμο τοῦ Στέφανου μὲ τὴν κό-
»ρη σου;

ΠΑΥΛ. ὦ! μὴ μοῦ λὲς τίποτα!...Μὴ μοῦ
»ματόνης τὴ βαθεῖά μου πληγῇ!

ΝΙΚ. Δὲ στοχάζεσαι, ὅτι ἄμα θελήσω νὰ τὸ πῶ
»αὐτὸ στὸν κόσμον...!

ΠΑΥΛ. Ὁ κόσμος τὸ ξέρει! καὶ τὸ λέει...καὶ
»περιμένει νὰ μ' εὔρῃ κάποια μεγάλη συφορά!...Ὁ-
»λοι σειοῦν ἀπάνωθε μου τὸν ἴσκιό τοῦ πεθαμένου
»αὐτοῦ, ἐνῶ ἐγὼ δὲν ἔφταιξα καθόλου!...Ὁ πεθα-
»μένος πού τόσα χρόνια μοῦπαίρνει τὴν γυναικίᾳ μου,
»μοῦκλεβε τὴν εὐτυχία μου, τὴν χαρὰ μου, ἐρχεται
»καὶ τώρα στὴ μεγαλύτερή μου συφορά νὰ ρίξῃ μπρο-
»στὰ μου τὸν τρομαχτικὸ τοῦ ἴσκιου...Μὰ ὄχι πιά! δὲ
»μπορῶ νὰ θυσιάσω καὶ τὴν τιμὴ μου στὴ θέλησή
»του. Ὅχι!...Κι ἂν ἤθελα δὲ μ' ἀφίνει ὁ κόσμος.
»Εἶμαι σκλάβος του καὶ πρέπει νὰ κάμω κείνο πού δὲ
»θὰ ἤθελα. Δὲν κυβερνᾶω σήμερα τὸ σπιτί μου ἐγὼ!
»τὸ κυβερνοῦν οἱ ἄλλοι, οἱ γινώριμοι, οἱ γειτόνοι, ὁ
»κόσμος, πού, ἐνῶ πηγάζει τὸ δρόμο του, ρίχνει ἀ-
»φρόντιστα καὶ τὸ φαρμάκι του. Καταλαβαίνεις ἐσύ,
»ὁ πατέρας, ὅτι δὲν εἶσαι λεύτερος νὰ συχωρήσῃς τὸ